

Debatten i mediene går ofte om enkeltsaker, skriver Anders Ryssdal. Her møtes de fire sakkyndige, rettspsykiaterne (f.v.) Torgeir Husby, Synne Sørheim, Terje Tørrissen og Agnar Aspaas og Anders Behring Breivik under rettssaken i Oslo tingrett. FOTO: Heiko Junge

Hva vet egentlig de sakkyndige?

Skal det sakkyndige bevis få den plass det fortjener i en rettssak, må det stilles langt mer detaljerte krav til informasjonen til, om og fra den sakkyndige, mener Anders Ryssdal.

Kronikk

Anders Ryssdal advokat dr. juris, leder av utvalget for bruk av sakkyndighet i rettspleien, nedsatt av Regjeringsadvokaten, Riksadvokaten, Dommerforeningen og Advokatforeningen.

Oppdatert: 05.okt. 2014 21:39

Læ

Norske dommere treffer hvert år tusenvis av inngripende avgjørelser: Er tiltalte skyldig? Hvor streng skal straffen være? Hvem skal ha barna etter samlivsbruddet? Var sykehuset ansvarlig for den invalidiserende skaden? Eksempler er ikke vanskelig å finne.

Dommeren står også under beslutningsplikt; hun kan ikke sende saken fra seg. Rettsvesenet som beslutningsprosess er derfor nøye regulert – retten til å bli hørt, føre bevis, anke og offentlig innsyn. Gode avgjørelser og tillit blant parter og hos allmennhet er målet for prosessreglene.

En kunnskapskløft

Likevel – dommere er ikke fagfolk på annet enn jus; deres arbeidsmetode er generalistens. Deres intuitive vurdering av sakens beviser må i mange saker suppleres med spesialkunnskap. I festtaler snakkes derfor gjerne om en arbeidsdeling mellom dommeren og de sakkyndige. Ikke sjelden kan det nok heller dreie seg om en kunnskapskløft. Sakkyndig bistand er nødvendig nettopp fordi tradisjonelle bevismidler ikke gir et godt nok faktisk grunnlag. Vitneforklaringer gir kanskje usikre svar, mens DNA-beviset taler et fastere språk om hvem som var til stede.

” *Prinsippene for å håndtere sakkyndig bevisføring blir stadig viktigere*

Prinsippene for å håndtere sakkyndig bevisføring blir stadig viktigere. Det skyldes at samfunnets utredningskompetanse brer seg til stadig flere sammenhenger som ikke kan observeres med det blotte øyet. **Dette er bakgrunnen for arbeidet til et utvalg nedsatt for å utarbeide retningslinjer for sakkyndigarbeid i domstolene, som avgir sin innstilling i dag.**

Var Brevik psykotisk eller normal?

Debatten om sakkyndighet går i mediene ofte om enkeltsaker. Var Anders Behring Brevik psykotisk eller normal under sin fremferd 22. juli? Om dette vil meningene kunne være delte, og diskusjonen om enkeltsaker stenger derfor for analyse av den helt grunnleggende kommunikasjonsutfordring: Sakkyndiges innspill er helt nødvendige for å løse mange rettssaker. Samtidig er den sakkyndiges metode nettopp ikke en del av dommerens egen verktøykasse, og man kan ikke automatisk legge til grunn at juristene og de sakkyndige snakker samme språk.

I tillegg kommer at det i praksis har vist seg umulig å regulere innslaget av sakkyndighet mer presist – autorisere sakkyndige, autorisere metoder, si hva som er bra nok til å bli brukt som bevis i en rettssak og hva som ikke er det. Utviklingen lar seg ikke fange, og den går raskt innen de fleste fagdisipliner. Det som er allment akseptert i et fag er et godt utgangspunkt, men tar ikke høyde for nye faglige gjennombrudd. Nakkeslengskader er eksempler på rettssaker der domstolen har måttet ta inn over seg ny kunnskap i takt med medisinske fremskritt.

Detaljerte krav

Siden hva som er «god nok» sakkyndighet ikke lar seg bestemme en gang for alle, har utvalget gått inn for gode prosedyrer for å føre sakkyndige bevis. Utvalget har utformet detaljerte krav til den informasjon som i den enkelte sak må gis til, om og fra den sakkyndige i utvalgets forslag til retningslinjer:

Først oppstår spørsmålet om hva et sakkyndig bevis kan bidra med i saken; dette må påvises konkret. Partene og retten må ha en begrunnet hypotese om hva den sakkyndige kan bidra med. Ellers er det ikke rimelig at motparten eller rettsvesenet belastes med kostnader til slik bevisførsel.

” *Poenget er å ta diskusjonen før arbeidet starter*

Videre er det viktig å få klargjort den rettsoppnevnte sakkyndiges kvalifikasjoner og uavhengighet. Er en psykolog som opptrer for kommunen i barnevernsaker inhabil til å gjøre tjeneste i andre saker? Ikke bare formell inhabilitet, men også arbeidsfellesskap, kollegialt samarbeid og lignende forhold bør avklares tidlig. Dette kan like gjerne bidra til å avkrefte som å bekrefte mistanker om skjulte bånd. Poenget er å ta diskusjonen før arbeidet starter – i stedet for etterpå og da som et oppgjør med den sakkyndiges konklusjoner.

Må forstå hverandre

Et viktig tema er å sikre at juristene, lekdommerne og sakkyndige forstår hverandre. Dommeren må forholde seg til rettsregler om bevisføring og årsakssammenheng. Den sakkyndige kan benytte andre faglige begreper enn juristen. Disse må i så fall klargjøres, for å hindre at rettssaken blir en «Goddag mann, økseskaft»-samtale, der det ikke er godt å vite om partene legger det samme i det som kommer frem.

” *I retten skal partene ikke behandles, men saken løses og dommen begrunnes.*

I mange saker vil den sakkyndige også innhente egne bevis – på siden av rettsforhandlingene. Det må sikres at denne bevisføringen lar seg etterprøve, på fagspråket kalt notoritet. Får den sakkyndige opplysninger fra mor om at far slår barnet, må far også gis anledning til å uttale seg om dette. Juridiske krav til kontradiksjon, altså å imøtegå en påstand, kan kollidere med en terapeutisk innstilling som mange sakkyndige er opplært i. I retten skal partene ikke behandles, men saken løses og dommen begrunnes.

Den sakkyndige må redegjøre

Endelig er det viktig at den sakkyndige utformer en god erklæring, selv slipper til med sitt syn i retten, og kan høre på andre sakkyndige. Utvalget anbefaler at den sakkyndige selv redegjør for sine kvalifikasjoner og metode og hvordan oppdraget er forstått og løst. Deretter kan dommere og advokater slippe til med spørsmål.

Utvalgets forslag vil hver for seg, men særlig som en samlet pakke, bidra til å forbedre den sakkyndige bevisføring.

Rettsaker må avgjøres ut fra den kunnskapsbase samfunnet besitter på domstidspunktet. Dette sikres best gjennom gode prosedyrer for åpenhet, innsyn og kontroll på alle trinn av den sakkyndige bevisføring.

Først når kunnskapskløften mellom juristene og de sakkyndige er erkjent og kommunikasjonsutfordringen er møtt, kan det sakkyndige bevis få den plass det fortjener.

Les også:

- [- Barnas rettigheter må styrkes](#)
- [Voksne beskyttes, ikke barnet](#)
- [- Umenneskelig å la noen sitte på lukket institusjon så lenge](#)
- [«Grensen for utilregnelighet må heves»](#)

Publisert: 05.okt. 2014 21:39

Send ditt innlegg til debatt@aftenposten.no Mer informasjon om debattinnlegg og kronikker finner du [her](#).

+ og bli varslet ved nye artikler

[kritikk](#)

+

[Kronikk](#)

+

VIS KOMMENTARER

EGET UTVALG

Å sikre bedre kvalitet i sakkyndigarbeidet, både i sivile saker og i straffesaker, er et av de overordnede målene med forslaget til retningslinjer som nå blir lagt frem.

Bak forslaget står et arbeidsutvalg bestående av representanter for Advokatforeningen, Dommerforeningen og Riksadvokatembetet, og leder for utvalget har vært advokat Anders Ryssdal.

AFTENPOSTEN MENINGER I SOSIALE MEDIER

Facebook: [Aftenposten meninger](#). Twitter: [@aft_meninger](#)

MEST LEST MENINGER

21:34 Derfor er jeg imot kirkelig vielse av homofile

12:45 Vi må ta Jesus på alvor: «Du skal elske din neste som deg selv»

21:20 Å lese Sterk/Svak av Finn Skårderud var for meg et av de aller første skrittene nærmere å bli frisk

15:25 Stø kurs mot innlandet neste år, NRK

21:21 Vibbe (16): Det er ikke så (toa)lett!